

† Irineu Popa

Chivotul Înomenirii Fiului lui Dumnezeu

Prolegomene la o mariologie ortodoxă

Editura Academiei Române
București, 2024

ÎPS IRINEU POPA, mitropolit, teolog, doctor în Teologie, doctor în Drept, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolitul Olteniei, profesor universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova, Director CSUD al Instituției organizatoare de studii de doctorat de la Universitatea din Craiova, membru de onoare al Academiei Române. S-a născut la Perișani-Vâlcea la 16 noiembrie 1957. A studiat la Seminarul Teologic „Sfântul Grigorie Teologul” din Craiova (1980-1985), Institutul Teologic din București (1981-1985). Cursuri de doctorat, secția istorie, specialitatea Patrologie, la Institutul Teologic din București (1985-1986), cursuri de limbă și literatură franceză, la Facultatea de Litere din Grenoble (1986-1987), cursuri de doctorat în teologie, specialitatea Dogmatică, la Institutul „Saint Serge” din Paris (1986-1990), cursuri de doctorat în drept, specialitatea Drept Civil, la Facultatea de Drept „Nicolae Titulescu” din Craiova (2002-2005).

Volume publicate (selecție): *Iisus Hristos este Același, ieri și azi și în veac*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei (2010), *La Personne et la communion des personnes dans la théologie de Saint Basile le Grand*, București, Les Editions Basilica du Patriarcat Roumain (2011), *Experiențe mistice la Părinții Orientali*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei (2012), *Iconomia plinirii vremilor în Iisus Hristos*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei (2013), *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei (2014), *Substanța morală a dreptului*, București, Editura Universul Juridic (2016), *Așteptând pe Cel Ce este și Cel Ce vine, Atoțțitorul*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei (2017), *Biserica în actualitate sau actualitatea Bisericii*, București, Editura Academiei Române (2018), *Cibernetica iubirii în mistica îndumnezeirii: viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul*, București, Editura Academiei Române (2019), *Învață-mă să te iubesc, Iubire! Încercare ortodoxă asupra teodiceei iubirii*, București, Editura Academiei Române (2021), *Cuvântul Tău, Doamne, rămâne în veac*, București, Editura Academiei Române (2022) ș.a.

Afilieri și recunoaștere (selecție): *Membru* al Sinodului Bisericii Ortodoxe Române (1991-prezent), *Secretar* al Comisiei speciale pentru canonizarea Sfinților români (2003-prezent), *Membru* al Asociației pentru Dialogul dintre Știință și Teologie, România (2003-2005), *Membru* al Asociației Internaționale a Teologilor Dogmatişti Ortodocși (2007-prezent), *Membru* al Comitetului Central al Consiliului Bisericii Europene (2009-2013), *Membru de onoare* al Academiei Române (2010–prezent), *Doctor Honoris Causa* al Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu (2012) ș.a.

INTRODUCERE

Locul învățaturii despre Maica Domnului în ansamblul Teologiei Ortodoxe răsăritene

Preasfânta Fecioară Maria, Maica Domnului nostru Iisus Hristos, are un loc bine definit în planul mântuirii lumii și în teologia ortodoxă. Ea a fost aleasă dintre toate neamurile ca la „plinirea vremii”, Fiul Tatălui să Se nască dintr-însa. Dumnezeu Cuvântul S-a născut din Preacurata Fecioară „sub lege, ca să-i răscumpere pe cei care erau sub lege”¹, ca prin Jertfa și Învierea Lui să ne izbăvim de moarte și de osândă veșnică. Născătoarea de Dumnezeu a dat trup Fiului ca noi să dobândim înfierea Tatălui și îndumnezeirea Duhului. Devenind fii ai Celui Preaînalt, ne-am făcut și copii ai Maicii Domnului și primim pe Duhul Sfânt Care Se roagă împreună cu noi, zicând: „Avva, Părinte!”². Cuvintele Sfântului Apostol Pavel, despre această conlucrare a noastră cu Duhul Tatălui, scot în evidență iubirea Părintelui ceresc, Care „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”³. În aceeași măsură înțelegem misiunea Fiului Care „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce”⁴. Deci, iubirea divină e axa pe care poate fi deslușită soteriologia, iubirea fiind și calea de a „descifra” mariologia ortodoxă.

Iubirea se traduce în istoria lumii ca plinire: a persoanei și a vremii. „Plinirea vremii”⁵ desemnează timpul fixat de Preasfânta Treime din veșnicie, în care Tatăl L-a trimis pe Fiul Său „pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică”⁶. Timpul iconomiei sau iconomia timpului este deci perioada în care „Cuvântul, Care era la Dumnezeu..., S-a făcut trup și a locuit între noi”⁷. Fiul Tatălui, venind la „plinirea vremii”, a adus cu Sine și pe Duhul Sfânt Care S-a revărsat, în acest moment ales de Dumnezeu, asupra Dumnezeieștii Fecioare Maria din Nazaret, plăsmuind în sânul ei feciorelnic natura omenească a Domnului nostru Iisus Hristos. De bună seamă că

¹ *Galateni* 4, 5.

² *Galateni* 4, 4-6.

³ *Ioan* 3, 16.

⁴ *Filipeni* 2, 8.

⁵ *Galateni* 4, 4.

⁶ *Ioan* 3, 16.

⁷ *Ioan* 1, 1.14.

acest timp marchează prin excelență intrarea Celui Veșnic în timpul nostru, istoria noastră fiind răscumpărată și sfințită pentru veșnicie. Așadar, timpul, umplându-se de taina Mântuitorului Hristos, devine în mod definitiv „timpul mântuirii” lumii pentru toate neamurile și pentru toate generațiile.

„Plinirea vremii” indică și începutul tainic al Bisericii, Trupului tainic al Domnului⁸, configurarea acestei comunități de fii și fiice ale Tatălui în chip văzut și iconic. Preasfânta Maică este cea prin care Fiul lui Dumnezeu a intrat în istorie, ca să ducă pe oameni prin timp spre Împărăția cerurilor. Acest adevăr este exprimat în Sfânta Liturghie unde noi preamărim pe Preasfânta Preacurata de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cea prin care s-a făcut „începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celei din veac”⁹. Așa că, zămislindu-Se în pântecul ei binecuvântat, Fiul Tatălui a anticipat într-însa, prin Înomenirea Sa, harul Învierii care a adus „bucurie la toată lumea”. Prin Preasfânta Stăpână omenirea a adus darul ei Tatălui ceresc în persoana Fiului Său, cum spunem în slujba de la Nașterea Domnului:

„Ce vom aduce Ție, Hristoase? Că Te-ai arătat pe pământ ca un om, pentru noi. Fiecare din fapăturile zidite de Tine mulțumire aduce Ție: îngerii cântarea, cerurile steaua, magii darurile, păstorii minunarea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioara. Dumnezeuule, Cel Ce ești mai înainte de veci, miluiește-ne pe noi!”¹⁰.

Psalmistul David, în vederea realizării acestui plan al mântuirii, a văzut-o pe Preasfânta Împărăteasă ca pe Scaunul ceresc și toiag de dreptate: „Scaunul Tău, Dumnezeuule, în veacul veacului, toiag de dreptate toiagul împărăției Tale”¹¹. În virtutea acestui fapt, psalmistul David se exprimă concluziv: „toată slava fiicei Împăratului este înăuntru, îmbrăcată cu țesături de aur și prea înfrumusețată”¹². El, Împăratul și Capul Bisericii¹³ și fiica Sa care, rostind unicul „fie” din istoria lumii, o arată pe Preasfânta Fecioară Maria,

⁸ Vezi Paul Evdokimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția ortodoxă*, în coll. *Pnevma*, traducere, prefață și note de pr. Vasile Răducă, București, Editura Anastasia, 1995, p. 108.

⁹ *Troparul Bunevestiri*, în *Minei pe martie*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1977, p. 190, col. A.

¹⁰ *Idiomelă la Vecernia Nașterii Domnului*, în *Mineiul pe decembrie*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe, 1956, p. 453. col. B.

¹¹ *Psalmul 44*, 8.

¹² *Psalmul 44*, 15.

¹³ *Coloseni 1*, 18.

Maică a Domnului și Mamă a tuturor credincioșilor. În această ipostază, Născătoarea de Dumnezeu și-a desăvârșit chemarea sa prin credință și totală dăruire. Pentru că a fost aleasă de Dumnezeu, Preasfânta Împărăteasă și Doamnă a rămas credincioasă angajamentului ei de a fi Maică Ziditorului și Dumnezeului ei.

Preafericita Stăpână este aceea înspre care se îndreaptă întreaga omenire ca spre ultima speranță a lumii în procesul de îndumnezeire a omului. Prin Preacurata Fecioară Maria ne îndreptăm cu căldură spre aceea care, în „noaptea așteptării”, a început să strălucească raza de speranță a venirii Fiului Tatălui la noi oamenii și a unirii noastre cu El în Trupul Său tainic. Ea este, din acest punct de vedere, adevărata „Stea a dimineții” care a strălucit în lumea noastră, a morții și a întinericului. Într-adevăr, după cum luceafărul de dimineață precede răsăritul soarelui, tot astfel Preacurata Fecioară Maria a prevestit, prin viața ei curată și prin ascultarea ei de Tatăl Cel ceresc, venirea lui Mesia, răsăritul „Soarelui dreptății” în istoria neamului omenesc și rămânerea Lui cu noi¹⁴. În această calitate, Maica Domnului s-a păstrat prezentă în viața poporului ei, dar atât de discretă încât a trecut aproape neobservată de contemporani. Ea strălucea în tăcere plină de har și lumină înaintea Celui Veșnic, Care o chemase din veșnicie să fie „fiică a Sionului”.¹⁵ Astfel, Preasfânta Treime, hotărând să realizeze planul mântuitor ce îmbrățișează întreaga creație de la început și până la sfârșit, a rânduit ca în acest plan Mântuitorul Hristos să fie Alfa și Omega¹⁶. În această taină, rolul Preacuratei Fecioare Maria se lămurește numai în taina Mântuitorului Hristos. Pe de altă parte, taina venirii Fiului lui Dumnezeu ne lămurește pe deplin dimensiunea dumnezeiască a Maicii Domnului și locul ei în actul răscumpărării noastre din robia diavolului. Biserica a înțeles încă de la început faptul că misterul venirii Fiului Tatălui pune în lumină vocația Mamei Cuvântului înomenit. În această dimensiune hristologică și pnevmatologică, Preasfânta Stăpână a fost cinstită de totdeauna de Biserică ca Maică a lui Dumnezeu fiind preamărită pentru *totdeauna* în această chemare dumnezeiască.

Din trupul preacurat al Preasfintei Sale Maici, Domnul slavei S-a făcut unul dintre noi, alcătuiindu-și firea omenească pe care a unit-o cu Firea Sa divină în Ipostasul Său dumnezeiesc. Această dogmă a nașterii divine

¹⁴ *Troparul Nașterii Domnului*, în *Mineiul pe decembrie*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe, 1956, p. 461, col. A: „Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii Lumina cunoștinței; că întru dânsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, slavă Ție”.

¹⁵ Vezi *Sofonie* 3, 14; *Zaharia* 2, 14.

¹⁶ *Apocalipsă* 22, 13.

a Preasfintei Fecioare Maria a fost desigur pentru Sfinții Părinți de la Efes o adevărată cheie de boltă a învățăturii lor hristologice și continuă să fie pentru Biserica Ortodoxă o cheazășie a Înomenirii Fiului Celui Preaînalt. Prin Preacurata Fecioară, Cuvântul a dobândit realmente firea Sa omenească, fără a o desfința. Mântuitorul Hristos, născându-Se din Dumnezeiasca Fecioară, a dezvoltat și mai mult taina Trupului Său tainic în care ne-a încorporat și pe noi ca mădulare ale Sale. Aceasta arată că Născătoarea de Dumnezeu este Maică Dumnezeului nostru și Maică a Bisericii, ea fiind efectiv unită în mod deosebit cu Fiul ei, Domnul Iisus Hristos. Zămislindu-Se ca om din Preabinecuvântata Maică și făcându-Se asemenea nouă în afară de păcat, Domnul slavei a așezat pe Preasfânta Sa Maică să fie protectoarea tuturor celor ce sunt cuprinși în acest organism pe care El l-a constituit, îl protejează și-l conduce spre Împărăția veșnică. Adevărul despre Biserică – Trupul Domnului Hristos – este așadar ființial legat de adevărul că Fiul lui Dumnezeu „S-a întrupat de la Duhul Sfânt din Maria Fecioara și S-a făcut om”¹⁷. Ca atare, Trupul tainic al Domnului se zidește în Înomenirea Cuvântului Tatălui Care S-a făcut Cuvânt al firii noastre omenești, se construiește prin cruce și se desăvârșește prin Înviere și Înălțare. În acest Trup tainic al Domnului, Întruparea Fiului își găsește într-un fel ecoul iconomiei Sale, în sensul că întru el ridică fii ai Tatălui Celui Preaînalt. Firește, în acest organism, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu este dublu unită cu Fiul ei, Mântuitorul Hristos, ca Mamă și Fecioară și ca Biserică însuflețită și Rai cuvântător. Nu e vorba în această lucrare numai de viața preasfântă a Dumnezeieștii Fecioare Mame, de drumul ei personal de credință și de „partea cea mai bună” pe care și-a ales-o în lucrarea de mântuire a Fiului ei, ci de însăși viața Trupului tainic al Domnului, de toți aceia care prin Botez s-au făcut fii ai Tatălui în Fiul ei. De bună seamă, acest lucru este subliniat de faptul că Maica Domnului este, pe de o parte, Maica Fiului lui Dumnezeu, iar, pe de alta, este prefigurare a Bisericii și model de îndumnezeire pentru toți cei care sunt cuprinși prin har și credință în acest organism teantropic. Așadar, Biserica și Preacurata Fecioară Maria își împlinesc și își desăvârșesc misiunea mântuitoare, fundamentând atât condiția de mamă, cât și condiția de fecioară credincioasă și ascultătoare desăvârșită. Preasfânta de Dumnezeu Născătoarea este Maica Logosului Tatălui și Maica Bisericii, iar Biserica este cea care păzește neatinsă și curată credința față de Mirele ei, Domnul slavei. Și ea, ca și Preasfânta Fecioară Maria, devine mamă a celor cuprinși în interiorul ei, pentru că naște prin apa Botezului la o viață nouă și nepieritoare pe fiii zămisliți de la Duhul

¹⁷ Pr. prof. Sorin Șelaru (coord.), *Hotărârile dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice*, București, Editura Basilica, 2018, pp. 48-49.

Sfânt și născuți din Dumnezeu Tatăl¹⁸. După cum vedem istoria Bisericii se împletește cu taina Preasfintei Stăpâne devenind pe drept cuvânt istorie a mântuirii neamului omenesc și transfigurare a cosmosului.

Desigur, felul în care Maica Domnului s-a arătat credincioasă lui Dumnezeu este un punct constant de referință pentru Biserică și pentru întregul neam omenesc. Astfel, Maica Domnului este în atare caz împlinirea eshatologică creștină, Biserica atingând prin Preacurata Stăpână desăvârșirea, care o face să fie fără pată și zbârcitură¹⁹. Cât privește pe Maica Domnului având-o pururea mijlocitoare către Fiul ei, credincioșii Trupului tainic se străduiesc să crească în sfințenie, învingând păcatul și biruind moartea. Tocmai datorită acestui fapt în Biserica noastră Ortodoxă clerul și credincioșii înalță permanent rugăciuni către Maica Preacurată ca să mijlocească la Dumnezeu pentru sufletele lor. Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, fiind invocată de frații și surorile Fiului ei, își arată puterea ei de mijlocire strălucind totodată ca model de virtuți înaintea tuturor celor care cred în Domnul și Dumnezeul nostru. Mijlocirea Preacuratei Stăpâne se datorează în primul rând faptului că este Maică a Fiului Celui Preaînalt și, apoi, că a fost înviată de Fiul ei și ridicată cu trupul la ceruri, unde se bucură alături de Fiul ei de slava cerească ce i se cuvine ca uneia ce L-a născut pe Dumnezeu pentru mântuirea noastră²⁰. În ceruri, Maica Preasfântă vede pe Fiul ei, Mântuitorul Hristos, „față în față”²¹, fără să uite de noi, întrucât este și Mamă a noastră după Duh²².

Preasfânta Fecioară și Maică a Dumnezeului nostru rămâne prezentă în mijlocul Bisericii și în centrul lumii noastre, neîncetând să fie „Ușa

¹⁸ Vezi Sf. Ambrozie, *Expos. Evang. sec. Lucam*, II, 7, în coll. CSEL, vol. 32/4, p. 45. Idem, *De Institutione Virginis* XIV, 88-89, în coll. PL, vol. 16, col. 341.

¹⁹ *Efeseni* 5, 27: „Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană”.

²⁰ Pr. prof. Dumitru Stăniloae, „Maica Domnului ca mijlocitoare”, în *Ortodoxia*, vol. 4 (1952), nr. 1, pp. 79-129.

²¹ *1 Corinteni* 13, 12: „Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu”.

²² Vezi troparul de la Adormirea Maicii Domnului, în *Minei pe august*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1929, p. 158, col. B: „Întru naștere fecioria ai păzit, întru Adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare; mutatu-te-ai la Viață, fiind Maica Vieții și cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre”. Vezi și Lucian Zenoviu Bot, „Moartea și nădejdea vieții. Considerații privind praznicul Adormirii Maicii Domnului”, în *Mitropolia Olteniei*, 2022, nr. 5-8, pp. 93-107.

mântuirii” și „Călăuzitoarea” pentru toți cei care se străduiesc să ajungă în Trupul tainic al Fiului ei, Mântuitorul Iisus Hristos. Firește, dacă Biserica își ridică ochii spre ea din diferitele locuri ale vieții pământești, o face pentru că ea „L-a născut pe Fiul pe Care Dumnezeu L-a rânduit primul născut dintre mulți frați”²³. Totodată, Biserica, privind spre Maica Domnului ca spre Maică a sa, are conștiința că Preasfânta Născătoare de Dumnezeu participă efectiv la nașterea fiilor ei duhovnicești, acele mădulare care au fost îmbrăcate în haina Fiului ei prin Taina Sfântului Botez. Pe toți aceștia care au devenit fii ai Tatălui ceresc în Fiul Preasfintei Fecioare Maria îi ajută cu harul și iubirea ei de Mamă ca să treacă prin toate greutățile vieții acesteia cu ușurință. De bună seamă că pentru această mijlocire plină de har credincioșii o laudă pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu ca fiind „mai cinstită decât heruvimii și mai preamărită fără de asemănare decât serafimii”.

În planul veșnic al Preasfintei Treimi, Maica Domnului în sensul acestei mijlociri a fost aleasă să împlinească planul veșnic al Preasfintei Treimi de mântuire a neamului omenesc ca Mamă a Fiului Tatălui și ca Mamă a noastră în trupul tainic al Domnului. Sfântul Apostol Pavel, referindu-se la acest plan de mântuire, spune:

„Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel Ce, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, în ceruri, cu toată binecuvântarea duhovnicească; Precum întru El ne-a și ales, înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și fără de prihană înaintea Lui, mai înainte rânduindu-ne, în a Sa iubire, spre înfierea întru El, prin Iisus Hristos, după buna socotință a voii Sale, spre lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi prin Fiul Său Cel iubit”²⁴.

Aceste cuvinte ale Sfântului Apostol dezvăluie planul veșnic al lui Dumnezeu Tatăl, adică hotărârea Lui de mântuire a oamenilor prin Fiul Său, Mântuitorul Iisus Hristos, în Duhul Sfânt. Este un Plan universal, care îi privește pe toți oamenii creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu²⁵. După cum toți, „la începutul lumii” sunt cuprinși în opera creatoare a lui Dumnezeu Treime, tot astfel sunt, din veșnicie, cuprinși în planul divin al mântuirii, care urmează să se realizeze întru totul la „plinirea vremii”, prin venirea în lume a Fiului Celui Preaînalt.

²³ *Romani* 8, 29.

²⁴ *Efeseni* 1, 3.

²⁵ *Facere* 1, 26.

Planul divin al mântuirii, care ne-a fost dezvăluit pe deplin prin venirea Cuvântului Tatălui, este veșnic. Acest plan este de asemenea, după învățătura marelui Pavel, în relație intrinsecă cu veșnicia Logosului înomenit²⁶. Având o cuprindere universală, această hotărâre a Preasfintei Treimi cuprinde pe toți oamenii din lume. În chip deosebit, planul divin rezervă în mod plener un loc special „femeii” care este Mama Aceluia pe Care Tatăl L-a trimis să mântuiască lumea prin Cruce și Înviere²⁷. Preacurata Născătoare de Dumnezeu este prezentă în viața lumii prin vestirile profeților din *Vechiul Testament* ca făcând parte din făgăduința dată protopărinților noștri căzuți în păcat²⁸. Ea este semnul nădejzii întregului popor, „Fecioara care va lua în pântece și va naște un fiu al cărui nume va fi Emanuel”²⁹. Dat fiind această rânduială din veșnicie, Arhanghelul Gavriil este trimis de la Dumnezeu să vestească evenimentul unic în lume și acest lucru se petrece la Nazaret. Timpul și localitatea fac parte din împrejurările concrete ale istoriei lui Israel, a poporului căruia cel dintâi i-au fost destăinuite făgăduințele lui Dumnezeu. Ținând cont de scopul lui Dumnezeu de a se uni cu noi în veșnicie, solul divin nu putea să-i spună alte cuvinte Preasfintei Fecioare decât: „Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine”³⁰. Cuvintele îngerului au tulburat-o pe Preasfânta Fecioară Maria: „s-a tulburat și se întreba ce fel de salutare este aceasta”, totuși ele reflectau o realitate care sublinia dimensiunea înaltă de sfințenie a Preacuratei Fecioare și înălțimea considerabilă a evenimentului la care ea este subiectul principal³¹.

²⁶ *Coloseni* 1, 12, 14; *Romani* 3, 24; *Galateni* 3, 13; *2 Corinteni* 5, 18-19.

²⁷ Vezi Sf. Ioan Damaschin, *Hom. in Nativitatem* 7; 10, în coll. *S.Ch.*, vol. 80, p. 65; 73. IDEM, *Hom. in Dormitionem* 1, 3, în coll. *S.Ch.*, vol. 80, p. 85: „Ea este, într-adevăr, aceea care, aleasă încă din vechime, în virtutea osebirii și bunăvoinței lui Dumnezeu, a Tatălui, Care pe Tine (Cuvântul lui Dumnezeu) Te-a născut în afara timpului, fără a ieși din sine și fără schimbare, ea este deci aceea care Te-a născut și Te-a hrănit din trupul său, în vremurile din urmă...”

²⁸ *Facere* 3, 15.

²⁹ *Isaia* 7, 14.

³⁰ *Luca* 1, 28.

³¹ Semnificația acelor cuvinte neobișnuite și mai ales expresia „plină de har” (*kecharitoméne*) au fost amplu explicate în tradiția patristică: cf. Origen, *In Lucam homiliae* 6, 7, în coll. *S.Ch.*, vol. 87, p. 148. Severian de Gabala, *In mundi creationem, Oratio* 6, 10, în coll. PG, vol. 56, col. 497. Sf. Ioan Hrisostom *In Annuntiationem Deiparae et contra Arium impium*, în coll. PG, vol. 62, col. 765. Vasile din Seleucia, *Oratio* 39, *In Sanctissimae Deiparae Annuntiationem*, 5, în coll. PG, vol. 85, col. 441-446. Antipater din Bostra, *Hom. II, In Sanctissimae Deiparae Annuntiationem*, 3-11, în coll. PG, vol. 85, col. 1777-1783. Sf. Sofronie din Ierusalim, *Oratio* 11, *In Sanctissimae Deiparae Annuntiationem*, 17-19, în coll. PG, vol. 87/3,

Locul Maicii Domnului în iconomia mântuirii este bine precizat în Biserica noastră Ortodoxă. Sfântul Grigorie Palama, vorbind despre Maica Domnului, arată că ea este mai preamărită decât toate creaturile lui Dumnezeu, cerești și pământești. Sfântul Ierarh consideră că „ceea ce Domnul este după fire, Maica Domnului este după har”³². Și dacă „Dumnezeu la început, la crearea lumii, L-a avut în vedere pe Hristos”³³, dimpreună cu El „a fost rânduită în chip veșnic și Fecioara și în acest scop fiind aleasă până la sfârșitul veacurilor”³⁴. Preasfânta Treime a rânduit și a pregătit în acest scop totul pentru mântuirea noastră având în vedere pe Preacurata Fecioară Maria. Deci, „toată Scriptura inspirată în chip divin a fost scrisă având ca țintă pe Fecioara, Maica lui Dumnezeu”³⁵. Se înțelege de aici, în mod evident, că Preacurata Stăpână a fost rânduită și pregătită pentru misiunea de a fi Maica Dumnezeului nostru, din veșnicie, mult înainte de nașterea ei din părinții Ioachim și Ana. Ca atare, Dumnezeu Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt a intervenit în istoria umanității pentru a pregăti pe Maica Fiului Său, pe care a făcut-o Născătoare de Dumnezeu și Maica vieții noastre. Acest lucru era necesar pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, întrucât lumea se îndepărtase de Dumnezeu, firea umană se întunecase și se întinase de necurăția păcatului. Ajungând în această stare, era cu neputință să se împlinească planul lui Dumnezeu de unire cu creatura Sa prin întrupare. Sfântul Grigorie Palama, descriind acest moment dramatic, spune:

„Era cu neputință ca acea preacurată fire, mai curată decât tot ce există, să se poată împreuna cu ceva necurat. Deci, numai un singur lucru era cu neputință pentru Dumnezeu: să Se unească cu ceva necurat. Avea nevoie astfel de o fecioară preacurată și fără de prihană care să poarte în pântece și să aducă la lumină pe Cel Ce este iubitor și dătător de curăție. Această fecioară a fost rânduită în acest

col. 3235-3240. Sf. Ioan Damaschin, *Hom. in Dorm.* I, 7, în coll. *S.Ch.*, vol. 80, pp. 96-101. Fer. Ieronim, *Epistola* 65,9, în coll. PL, vol. 22, col. 628. Sf. Ambrozie, *Exp. Evang. sec. Lucam*, II, 9, în coll. CSEL, vol. 32/4, p. 45 s. Fer. Augustin, *Sermo* 291, 4-6, în coll. PL, vol. 38, col. 1318. Idem, *Enchiridion*, 36, 11, coll. PL, col. 40, 250. Petru Chrysolog, *Sermo* 142, în coll. PL, vol. 52, col. 579 s. Idem, *Sermo* 143, coll. PL, vol. 52, col. 583. Fulgentiu de Ruspe, *Epistola* 17, VI, 12, în coll. PL, vol. 65, col. 458. Sf. Bernard, *In laudibus Virginis Matris, Homilia* III, 2-3, în coll. *S. Bern. Op.*, IV, 1966, 36-38.

³² Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 44, 4; *Omilia* 53, 12.

³³ *Omilia* 60, 19.

³⁴ *Omilia* 52, 8.

³⁵ *Omilia* 53, 8.

CUPRINS

Introducere

Locul învățaturii despre Maica Domnului în ansamblul Teologiei Ortodoxe răsăritene	5
---	----------

Capitolul I

Alegerea Chivotului Înomenirii Fiului lui Dumnezeu	53
1.1. Începutul plinirii iconomiei divine a Preasfintei Treimi: zidirea omului și Înomenirea Fiului	64
1.2. Preasfânta Fecioară Maria în sfatul cel neurnat al Preasfintei Treimi	74
1.3. Plinirea vremii în Adam cel de pe urmă	90
1.4. „Eva cea nouă”	107
1.5. Preasfânta Fecioara Maria, Chivotul precurat al rezidirii lumii	129

Capitolul al II-lea

Înomenirea Cuvântului, revelația iubirii dumnezeiești	143
2.1. Revelația celor nevăzute	149
2.2. Descoperirea libertății finite a omului în libertatea infinită a lui Dumnezeu	160
2.3. Precurata Fecioara Maria, hotar între creat și necreat	173
2.4. Preasfânta Fecioară Maria, minunea cea nouă în Taina Înomenirii Fiului lui Dumnezeu	189
2.5. Vindecarea firii omenești în Iisus Hristos, Logosul înomenit	199

Capitolul al III-lea

Preabinecuvântata Fecioara Maria, Templul Duhului Sfânt	215
3.1. Imaginea profetică a Precuratei Fecioare-Mame	225
3.2. Norul slavei și pogorârea Duhului Sfânt	239
3.3. Preabinecuvântata Fecioara Maria și lucrarea curățitoare a Duhului ...	257
3.4. Zămislirea Cuvântului și sfințirea firii omenești	276
3.5. Chivotul cel nou al noii omeniri	293

Capitolul al IV-lea

Preabinecuvântata Fecioara Maria tronul slavei dumnezeiești	311
4.1. Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria, începutul mântuirii noastre	320
4.2. Semnificația hristologică și soteriologică a apelativului Θεοτόκος Născătoare de Dumnezeu	338
4.3. „Împărăteasa stând de-a dreapta Împăratului”	363

Capitolul al V-lea

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu „Inima” Bisericii – o perspectivă diacronică	393
5.1. „Biserică însuflețită și Rai cuvântător”	399
5.2. Mijlocirea Maicii Domnului și mijlocirea Bisericii	427
5.3. Preacurata Maica lui Dumnezeu, paradigma unirii cu Dumnezeu	448
Concluzii	469
Bibliografie	489